

Gemeente **Heerde**

2016

Najaarsnota

→ www.heerde.nl

Inhoud

Inleiding	5
Programma 1 Bestuur en Veiligheid	7
Programma 2. Financiën, Economie en grote projecten.....	11
Programma 3. Ruimte	15
Programma 4. Samenleving	19
Totaaloverzicht mutaties.....	29
Bijlage 1. Voortgangsbericht interne beheersing	31
Bijlage 2. Overzicht moties	35
Bijlage 3. Afkortingenlijst.....	39

Inleiding

Conform artikel 6 van de Financiële verordening van de gemeente Heerde (artikel 212 Gemeentewet) informeert het college de raad gedurende het jaar door 2 rapportages op te stellen; één voor de eerste 4 maanden (voorjaarsnota) en één over de eerste 9 maanden (najaarsnota) van het jaar. De nu voorliggende rapportage rapporteert over de eerste 9 maanden; qua indeling sluit deze aan bij de programmabegroting 2016.

Leeswijzer

Zoals al aangegeven wordt er per programma kort en bondig gerapporteerd over de voortgang van de activiteiten binnen dat betreffende programma. Bij **het onderdeel 'budgetontwikkeling'** is per programma een overzicht van de financiële mutaties opgenomen. Afgesloten wordt met een totaaloverzicht waarin alle mutaties zijn verwerkt. Daarnaast zijn in aparte bijlagen de interne beheersing, een overzicht van de openstaande moties en een afkortingenlijst toegevoegd.

Beknopte analyse

Deze najaarsnota sluit met een negatief saldo van -/- € 81.255,-. Dit saldo is beter dan de prognose bij de voorjaarsnota; deze was nog -/- € 280.303,- negatief. De belangrijkste verklaringen van dit tekort treft u onderstaand aan.

Meevallers

Dit jaar is het niet nodig geweest om de stelpost economische crisis aan te wenden waardoor deze in zijn geheel kan vrijvallen; een voordeel van € 245.000,-.

Na doorrekening van de mei- en septembercirculaire 2016 kan het budget van de Algemene **Uitkering met € 114.400,-** naar boven worden bijgesteld. Tevens zijn de decentralisatiebudgetten **verhoogd met € 115.100,- (waarbij het budget voor de participatie ad. € 24.300,-** ook als uitgave is geraamd).

De dividenduitkeringen van de ROVA en Vitens **over 2015 zijn € 65.100,-** respectievelijk **€ 26.400,-** hoger dan de oorspronkelijke ramingen. De dividenduitkering van de ROVA is de afgelopen jaren (fors) hoger dan de raming. Daarom is besloten om voor de begroting 2017 e.v. **deze uitkering structureel te verhogen met € 50.000,-**.

Opnieuw kan er een rentevoordeel **worden ingeboekt (€ 75.000,-)**. De oorzaak hiervan is het extreem laag (blijvende) rentepercentage wat wordt gehanteerd voor het aantrekken van vreemd vermogen.

Tegenvallers

De negatieve prognose vanuit de voorjaarsnota (€ 280.300,-) is bij deze najaarsnota weer opgenomen zodat het nieuwe resultaat kan worden bepaald.

Ontwikkelingen binnen de Jeugdzorg hebben een negatief effect op het resultaat van deze **najaarsnota. Per saldo moet hiervoor € 245.000,-** worden bijgeraamd. Dit bedrag is inclusief de **teruggaaf van de PGB's Jeugd over 2015 van € 181.000,-**.

De ontwikkelingen omtrent de Jeugdzorg zijn uitgebreid toegelicht bij het programma Samenleving.

Tenslotte moet voor de bijzondere bijstand (**€ 75.000,-**), de uitkeringsadministratie Oldebroek (**€ 45.000,-**) en de implementatie van de omgevingswet (**€ 36.000,-**) worden bijgeraamd. Het budget voor de Wmo huishoudelijke hulp is, na doorrekening van de mei- en septembercirculaire, met **€ 36.100,-** verlaagd.

Programma 1 Bestuur en Veiligheid

Het programma Bestuur en Veiligheid gaat over alle activiteiten die te maken hebben met het goed functioneren van de gemeente als lokale democratie en het beschermen van een ordelijk dagelijks leven voor haar inwoners. Daarnaast gaat dit programma over de gemeente als dienstverlenende organisatie. Een open en transparante wijze van samenwerken en communiceren met burgers en ondernemers is van groot belang.

Producten

1. Bestuur

Het college en de raad van de gemeente Heerde zorgen voor een integer en transparant beleid. Burgers en ondernemers moeten hieraan mee kunnen doen, ieder op zijn eigen manier en binnen zijn eigen mogelijkheden. Zij vormen een belangrijke schakel in het tot stand komen van dat beleid. Op veel beleidsterreinen wordt met andere gemeenten of in regionaal verband samen gewerkt. Bestuurlijke samenwerking maakt als onderwerp functioneel deel uit van dit product. Evenals college, raad, griffie, internationale contacten, rechtsbescherming, rekenkamerfunctie, communicatie en streekarchivariaat.

Ter uitvoering van het besluit van de raad in december 2015 heeft het college de mogelijkheden van H2E-samenwerking verkend. De uitkomsten zijn teruggekoppeld naar en bediscussieerd in de commissie Samenleving van 19 april 2016. Dit heeft ertoe geleid dat H2E als stip op de horizon blijft staan, maar dat er ruimte is om de ambtelijke versterking gestalte te geven met Hattem en/of Epe. De laatste stand van zaken alsook een richting vanuit ons college staat voor november/december geagendeerd.

Naar aanleiding van de themabespreking van 5 september 2016 is besloten om begin 2017 de brede themabijeenkomst over dit onderwerp te organiseren voor inwoners en organisaties. Daardoor zal het meer tijd kosten om de toekomstvisie te actualiseren.

2. Veiligheid

Openbare orde en veiligheid

Openbare orde en veiligheid betreft alle inspanningen die nodig zijn om bedreiging of verstoring van het ordelijk dagelijks leven te voorkomen of te bestrijden. Dit doen we in samenspraak met politie en openbaar ministerie. Daarbij wordt tevens sinds 2015 gebruik gemaakt van het RIEC. Onder de eigen rol valt het opstellen en uitvoeren van een integraal veiligheidsbeleid en de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). De APV-regels worden strakker gehandhaafd, terwijl een actualisatie van de APV in voorbereiding is. Met de (horeca)ondernemers zijn nieuwe uitstallings- en terrassenafspraken opgesteld. Na het seizoen zal de praktijk worden geëvalueerd en in nieuwe beleidsregels worden neergelegd.

Vrijdag 16 september jl. werden wij geconfronteerd met een korte, maar heftige brand in het gemeentekantoor aan de Eperweg. De impact was dusdanig dat het gebouw enkele weken niet voor het ambtelijk personeel toegankelijk was. De publiekshal werd zelfs volledig afgeschreven en wordt momenteel weer heringericht. Gevolg is dat de publieksfuncties in tijdelijke units naast het gemeentekantoor zijn gehuisvest. Met de genomen maatregelen hebben we getracht de gevolgen voor dienstverlening tot een minimum te beperken.

Handhaving bouwen, milieu, ruimtelijke ordening

Uitvoering van de vastgestelde documenten voor de beleidscyclus handhaving (jaarverslag handhaving 2015, kadernota handhaving 2016-2018 en handhavingsuitvoeringsprogramma 2016) is going concern.

3. Burgerzaken

De wettelijke taken voor de gemeente op het gebied van Burgerzaken worden uitgevoerd. Het gaat hierbij om de taken met betrekking tot de Basisregistratie personen (BRP), de burgerlijke stand, verkiezingen, reisdocumenten, rijbewijzen, verklaringen omtrent het gedrag, naturalisaties en opties, de begraafplaatsenadministratie en gemeentelijke taken voor de ROVA.

Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) naar Basisregistratiepersonen (BRP)

Door vertraging in de bouw van de BRP zal de 1e aansluiting van gemeenten in 2017 plaatsvinden. VNG en KING ondersteunen de gemeenten de komende 2 jaar met name op de binnengemeentelijke levering van persoonsgegevens (BGL). Dit is een complex vraagstuk dat diep ingrijpt in de informatiehuishouding en de nodige tijd en voorbereiding vergt.

Na het zomerreces is een start gemaakt met het werken op afspraak. Doel is om met deze nieuwe benadering klanten nog beter van dienst te zijn. Voor de producten van de snelbalie (o.a. afhalen paspoorten) blijft het gewoon mogelijk zonder afspraken binnen te lopen.

4. Duurzaamheid

Zonnepanelen

Met de installatie van zonnepanelen op de daken van de sporthallen binnen de gemeente Heerde is **een investeringsbedrag van € 350.000,-** gemoeid. Na plaatsing van deze panelen kan er aanspraak worden gemaakt op een SDE-**subsidie van € 260.000,-**. Dit bedrag wordt in 15 jaar uitbetaald en kan, naast de besparing op de energiekosten, worden ingezet voor de dekking van de kapitaallasten van de zonnepanelen zodat e.e.a. budget neutraal kan verlopen. De raad ontvangt een voorstel waarmee een afweging kan worden gemaakt tot het wel of niet aanschaffen van deze zonnepanelen. In dit voorstel worden zaken als duurzaamheid, Cittaslow en de voorbeeldfunctie die de gemeente heeft voor burgers en bedrijven onder de aandacht gebracht.

Lasten en baten

Exploitatie				
Lasten	Prim.begr.2016	Begr. incl. wijz. 2016	Bij- en aframing 2016	Prognose 2016
Bestuur	2.526.987	2.548.546	10.750	2.559.296
Burgerzaken	556.283	556.283	0	556.283
Veiligheid	1.460.030	1.460.030	0	1.460.030
Totaal lasten	4.543.300	4.564.859	10.750	4.575.609
Baten				
Bestuur	0	0	-10.750	-10.750
Burgerzaken	-307.470	-288.810	0	-288.810
Veiligheid	-26.620	-26.620	0	-26.620
Totaal baten	-334.090	-315.430	-10.750	-326.180
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	4.209.210	4.249.429	0	4.249.429

Binnen dit programma is de volgende mutatie te signaleren. Voorgesteld wordt om deze door een begrotingswijziging in de begroting 2016 te verwerken.

Bestuur

Elektronische dienstverlening

Het beschikbare budget was voor 2016 ten opzichte van 2015 met € 5.150,- afgeraamd vanwege de veronderstelling dat de kosten voor DigiD-assessment niet meer voor rekening van de gemeente zou komen (taakmutatie vanuit de Algemene Uitkering). Dat was een verkeerde aanname, in 2016 **hebben wij een bedrag van € 5.600,-** betaald. Bovendien hebben we ook nog voor de DigiD-assessment van 2015 moeten betalen; er is dus 2 keer betaald voor een DigiD-assessment. Het budget voor Elektronische dienstverlening moet daarom worden verhoogd met **€ 10.750,-**. Dit bedrag kan worden gedekt uit een onttrekking uit de reserve Basisregistratie Grootchalige Topografie. **Na deze uitname resteert er nog een bedrag van € 49.250,-** in deze reserve.

Programma 2. Financiën, Economie en grote projecten

In dit programma staat een financieel gezonde gemeentebegroting centraal. Daarnaast is het bedoeld om het bedrijfsleven in het algemeen en Recreatie en Toerisme in het bijzonder te faciliteren en te stimuleren. Als laatste behoort de Gebiedsontwikkeling Veessen-Wapenveld met daarin projecten in en om het gebied Hoogwatergeul tot dit programma.

Producten

1. Financiën

De effecten uit de Mei- en Septembercirculaire 2016 hebben een positief effect op de begroting van de gemeente Heerde. Voor 2016 wordt € 114.000,- meer ontvangen.

2. Economie en Toerisme

Op 27 februari 2014 is door de gemeente Heerde en de drie ondernemersverenigingen in de gemeente (Bedrijven Contact Heerde, Ondernemersvereniging Heerde en Ondernemersvereniging **Wapenveld**) het **'Economisch Manifest Heerde'** ondertekend. Hierin zijn afspraken gemaakt over de rolverdeling tussen ondernemers en overheid. In 2015 is het Gemeentelijk OndernemersOverleg (GOO) opgericht. Hieraan nemen de 3 ondernemersverenigingen en de gemeente deel. GOO richt zich op de uitvoering van het Economisch Manifest onder regie van de ondernemers. Speerpunten in 2016 zijn promotie lokale economie, relatiebeheer, oprichten bedrijveninvesteringszone(s) en winkelleegstand.

De gemeente Heerde werkt daarnaast samen met andere gemeenten en partners in de **economische regio's Zwolle e.o., Noord-Veluwe** en de Diamant van Midden-Nederland.

Speerpunten in 2016 zijn Bovenregionale Bedrijventerreinen, promotie regionale economie, vrijetijdseconomie, en vestigingscriteria bedrijventerreinen.

De economische structuur moet zowel lokaal als regionaal door diversificatie en innovatieve kracht in staat zijn om adequaat in te spelen op toekomstige ontwikkelingen.

Toerisme en recreatie is een belangrijk onderdeel van Economie. We willen het karakter en de waarden van onze gemeente optimaal benutten en het toerisme verder versterken. De Stichting Wijzijnheerde verzorgt sinds juli 2014 de toeristische promotie en marketing van de gemeente Heerde. Speerpunten zijn promotie en marketing, relatiebeheer, stimuleren gewenste ontwikkelingen en recreatieve infrastructuur.

3. Uitvoering Regiocontract

De projecten in het kader van het Regiocontract zijn voor 1 januari 2016 afgerond. Uitzondering hierop is het deelproject TOP Renderklippen. Dit project is 1 april 2016 afgerond. Wij zullen u separaat informeren over de realisatie van de projecten en de bijbehorende financiering.

De Stichting Breedband Noord-Veluwe, CIF (Rabobank Bouwfonds Communication Infrastructure Fund) en 11 Noord- en Oost Veluwe gemeenten hebben een convenant gesloten met als doel voor het einde van 2018 glasvezel aan te leggen in de buitengebieden.

4. Uitvoering Gebiedsontwikkeling

Binnen het beschikbare budget van de provincie is na afronding van een deel van de projecten (stand 1e kwartaal 2016) ruimte om aanvullende projecten uit te voeren. Aan de provincie is een overzicht gestuurd. Naast aanvullende werkzaamheden die nog betrekking hebben op bestaande projecten, gaat het om landschappelijke maatregelen in het gebied maar ook om verbetering van de infrastructuur. De keuze over de aanvullende projecten moet nog gemaakt worden. U wordt betrokken bij de totstandkoming van deze keuze.

5. Uitvoering Grondbeleid

Bij de grondexploitatie gaat het om het beheer van gemeentelijke gronden (verhuur, verpachten of in gebruik geven van deze gronden), de aan- en verkoop van gemeentelijke gronden en de uitgifte van gemeentelijke gronden. Dit onderdeel is sterk verbonden met de paragraaf Grondbeleid. De notitie Grondzaken is in concept gereed. Hierin worden de eerdere notitie en de versnipperde regelingen gebundeld. Met een discussienota in de commissie van 14 november 2016 wordt deze besproken.

Lasten en baten

Exploitatie				
Lasten	Prim.begr.2016	Begr. incl. wijz. 2016	Bij- en aframing 2016	Prognose 2016
Economie en toerisme	505.227	505.227	36.200	541.427
Financiën	1.865.584	1.606.760	-306.500	1.300.260
Uitvoering Regiocontract	175.589	175.589	0	175.589
Uitvoering grondbeleid	331.674	331.674	-60.000	271.674
Uitvoering gebiedsontwikkeling	83.988	83.988	670.379	754.367
Totaal lasten	2.962.062	2.703.238	340.079	3.043.317
Investing aanpassing fietsknooppuntsysteem				20.000
Baten				
Economie en toerisme	-211.660	-211.660	0	-211.660
Financiën	-18.191.444	-18.355.444	139.522	-18.215.922
Uitvoering Regiocontract	-140.000	-140.000	0	-140.000
Uitvoering grondbeleid	-331.675	-331.675	0	-331.675
Uitvoering Gebiedsontwikkeling	-44.126	-44.126	-670.379	-714.505
Totaal baten	-18.918.905	-19.082.905	-530.857	-19.613.762
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-15.956.843	-16.379.667	-190.778	-16.570.445

Binnen dit programma zijn de volgende mutaties te signaleren. Voorgesteld wordt om deze door een begrotingswijziging in de begroting 2016 te verwerken.

Economie en toerisme

Bijdrage BIZ

In het Economisch Manifest is benoemd om gezamenlijk de mogelijkheden te verkennen voor een bedrijveninvesteringzone. De eerste BIZ is voorzien in 2017. Taak van de gemeente daaraan vooraf is om de uitvoeringsovereenkomst vast te stellen en de heffingen uit te voeren op grond van een door de gemeenteraad vast te stellen verordening. De uitvoering van deze taak is niet voorzien in de huidige begroting van Economie. Verwacht wordt dat in 2016 slecht een 1^e aanzet van de taken moeten worden opgepakt, waardoor voor 2016 niet het volledig geraamde bedrag benodigd is van **€ 9.000,-**.

Subsidiegelden stichting Schaapskudde

De overschrijding is ontstaan doordat de provinciale subsidie van € 10.400,- bestemd voor het jaar 2016 is verwerkt in 2015. Daarnaast bleek de Schaapskudde in 2014 geen subsidie voor het heidebeheer ontvangen te hebben, te weten € 3.227,-. Beide bedragen, totaal € 13.627,- zijn de oorzaak van de budgetoverschrijding.

Regio Zwolle en RNV

De gemeente Heerde neemt deel aan de samenwerkingsverbanden Zwolle en regio, Regio Noord Veluwe (inclusief Diamant van Midden Nederland) voor het veld van Economische Zaken. Deelname aan deze samenwerkingsverbanden kunnen niet volledig worden gedekt vanuit de huidige begroting van Economie. Samenwerking kost € 28.540,- op jaarbasis. In de huidige begroting slechts voorzien in een bedrag van € 20.340,-. Dit betekent een tekort van € 8.200,-.

Plaatsing welkomstborden

Het college heeft op 19 januari 2016 besloten om 13 nieuwe welkomstborden te plaatsen voor het totaalbedrag van € 5.000,- en om dit bedrag te dekken uit de post onvoorzien.

Financiën

Dividend Vitens

Vitens heeft over 2015 € 3,83 per aandeel aan dividend uitgekeerd. De gemeente Heerde heeft 16.023 aandelen; totaal inkomsten van € 61.368,-. In de raming was rekening gehouden met € 35.000,- aan dividend.

Rentevoordeel kort vreemd vermogen

Door de extreem lage rentestand kan opnieuw geld (€ 75.000,-) worden afgeraamd van deze post. Bij de voorjaarsnota is ook al € 150.000,- afgeraamd.

Nadelig begrotingssaldo

Om het nieuwe begrotingssaldo bij de najaarsnota 2016 zichtbaar te maken moet het negatieve saldo van de voorjaarsnota 2016 worden teruggeboekt. Dit saldo bedraagt € 280.303,-.

Algemene uitkering

De budgettaire gevolgen vanuit de mei- en septembercirculaire (-/-€ 40.451,- resp. € 154.832,-) zijn nog niet verwerkt in de begroting en worden bij deze najaarsnota meegenomen.

Stelpost economische crisis

Voor 2016 is er geen aanspraak gemaakt op de stelpost economische crisis. Deze stelpost ad. € 245.000,- kan daarom worden afgeraamd.

Stelpost onvoorzien

De beginstand van de post onvoorzien bedroeg € 50.000,-. Alleen in deze najaarsnota heeft daarop de volgende mutatie plaatsgevonden:

Beginstand	€ 50.000,-
Plaatsing welkomstborden (collegebesluit 19 januari 2016)	<u>-/- € 5.000,-</u>
Tussenstand	€ 45.000,-

Accountantskosten

De controle van het Sociaal Domein vloeit voort uit een wetswijziging die niet was voorzien bij de aanbesteding in 2011. Met de controle van deze samenhangende processen is een bedrag tussen

€ 18.500,- en € 23.500,- gemoeid. Daarbij is er sprake van een klein bedrag aan meerwerk (hierover vindt nog overleg met de accountant plaats). Vooral nog was uitgegaan van € 6.000,- controlekosten sociaal domein; deze inschatting is te laag geweest. Voorstel is om € 18.500,- structureel bij te ramen; het meest pessimistische scenario.

Uitvoering Grondbeleid

Overheveling budget grondexploitaties

Door de komst van de vennootschapsbelasting en andere wetswijzigingen en werkzaamheden is het aantal geraamde uren voor de planeconoom niet toereikend; hiervoor moet worden bijgeraamd. De meerkosten hiervan kunnen worden gedekt binnen de grondexploitatie.

Uitvoering Gebiedsontwikkeling

Afkoopsom lichtmasten Hoogwatergeul

Van de programmadirectie **Ruimte voor de Rivier** is een afkoopsom van € 350.379,- ontvangen voor het onderhoud en beheer van 38 lichtmasten op zonne-energie in de Hoogwatergeul. In de collegevergadering van 17 november 2015 is besloten om hiervan € 140.000,- te reserveren voor cofinanciering van het project Rivierfront. Tevens is besloten om het restant ad. € 210.379,- toe te voegen aan een nieuw in te stellen reserve 'onderhoud en beheer projectgebied Hoogwatergeul'.

Budget Gebiedsontwikkeling

De verwachting is dat er dit jaar € 320.000,- wordt uitgegeven aan het project Gebiedsontwikkeling. Deze uitgaven worden deels gedekt door subsidiegelden van de Provincie en deels door de reserve die de gemeente Heerde hiervoor heeft gevormd.

Investering

Aanpassing fietsknooppuntensysteem

Het college heeft in de vergadering van 10 mei 2016 besloten om éénmalig € 20.000,- beschikbaar te stellen voor de aanpassing van het fietsknooppuntensysteem. De kapitaallasten hiervan kunnen worden gedekt uit de reguliere begroting voor Recreatie & Toersime.

Programma 3. Ruimte

In dit programma staat de ruimtelijke inrichting van onze gemeente centraal. Daarbij gaat het zowel om de inrichting, bebouwing en bouwmogelijkheden van de openbare ruimte als van de niet openbare ruimte. Initiatieven worden beoordeeld op de meerwaarde om de ruimtelijke inrichting te versterken. De openbare ruimte is zowel bovengronds als ondergronds ingericht.

Producten

1. Bouwen en Wonen

De lokale Woonvisie 2015-2025 is leidend.

Conform afspraak is het bod van Triada voor 1 juli 2016 ontvangen. Via de actieve raadsinformatie 2016-90 bent u hierover geïnformeerd. Op dit moment wordt gewerkt aan de vertaling van het bod in concrete prestatieafspraken. Voor 15 december 2016 moet Triada de nieuwe prestatieovereenkomst verzenden aan het ministerie van BZK. Voorafgaand moet de gemeentelijke besluitvorming zijn afgerond.

Iedere gemeente heeft een halfjaarlijkse taakstelling statushouders te huisvesten. Voor het eerste deel van 2016 hebben wij onze taakstelling behaald en ook voor het tweede half jaar verwachten wij dat wij hier tenminste aan kunnen voldoen.

Toezicht & Handhaving

Taken op het gebied van toezicht en handhaving worden vanuit de gemeente uitgevoerd op de vakgebieden bouwen en wonen en ruimtelijke ontwikkeling. Toezicht- en handhavingstaken op het gebied van milieu en slopen (inclusief asbest) worden door de Omgevingsdienst Noord-Veluwe uitgevoerd. Op het gebied van brandveiligheid is dat de Veiligheidsregio Noord-Oost Gelderland. Voor al deze genoemde taken is de gemeente wettelijk gezien het bevoegd gezag. Om deze taken adequaat te borgen in de organisatie en in de uitvoering wordt jaarlijks een handavingsuitvoeringsplan gemaakt op basis van kaderstellende uitgangspunten. In een jaarverslag wordt verantwoord in hoeverre de doelstellingen uit het uitvoeringsprogramma zijn gerealiseerd.

Woonwagencamp

Op het woonwagencamp staan nog twee wagens. De hoofdbewoners van de huidige twee wagens worden onder voorwaarden gedoogd. De infrastructuur wordt aangepast aan de resterende twee wagens.

Vergunning en toezicht bouwen

Het vergunningenproces wordt doorlopend gescreend op efficiencymogelijkheden. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de Lean-filosofie.

Onder meer door het proces beter te automatiseren en overbodige stappen uit het proces te verwijderen kan efficiënter gewerkt worden.

Voor wat betreft het bouwtoezicht wordt geanticipeerd op de Wet kwaliteitsborging bouw. Deze wet regelt namelijk dat het toezicht op bouwprojecten word overgelaten aan de markt.

Milieubeheer

Het uitvoeren van milieuregelgeving op basis van de Wet milieubeheer, het verlenen van vergunningen of behandelen van meldingen en uitvoeren van milieucontroles bij bedrijven, behoort tot het zogenaamde basistakenpakket (een bestuurlijk akkoord tussen Rijk, IPO en VNG). Het gaat hier om taken die namens het college uitgevoerd worden door de Omgevingsdienst Noord Veluwe (ODNV).

2. Ruimtelijke Ontwikkeling

In 2018 wordt (naar verwachting) de Omgevingswet ingevoerd. Dit is een ingrijpende verandering van alle bestaande wetgeving over de fysieke leefomgeving. Dit heeft consequenties voor onze gemeentelijke organisatie in het bijzonder als het gaat om dienstverlening, werkwijze, beleids- en productontwikkeling en deregulering. De implementatie van de Omgevingswet zal op meerdere terreinen merkbaar zijn en wordt projectmatig voorbereid. Het project wordt in 2016 en 2017 uitgevoerd. **Bij deze najaarsnota wordt hiervoor € 36.000,- bijgeraamd.**

3. Accommodaties

Hierbij gaat het om het beheren en verhuren van gemeentelijke gebouwen en woningen maar ook over onderwijshuisvesting.

Een nieuwe nota accommodatiebeleid, die betrekking heeft op de gemeentelijke gebouwen is in de maak evenals een notitie grondzaken over onder andere het gebruik van de gemeentelijke gronden of gronden die de gemeente in erfpacht heeft, bijvoorbeeld voor de buitensportverenigingen. Uitgangspunt blijft, conform eerder besluitvorming, dat zo veel mogelijk accommodaties worden afgestoten.

De rol van de gemeente bij onderwijshuisvesting is gewijzigd. De nieuwe verantwoordelijkheden en afspraken met de schoolbesturen worden geformaliseerd in een nieuwe Verordening Onderwijshuisvesting.

4. Beheer en onderhoud

De kwaliteitsvisie voor de openbare ruimte is vastgesteld. In deze visie is de gewenste kwaliteit voor de verzorging en de technische staat van de verschillende kapitaalgoederen (openbare verlichting, groen, kunstwerken, wegen en fietspaden, riolering, speelplaatsen) in de openbare ruimte aangegeven. Er is een duidelijke afweging gemaakt tussen de kwaliteit in relatie tot de kosten. Vervolgens zijn voor diverse onderdelen van de openbare ruimte beheerplannen gemaakt en vastgesteld. In deze beheerplannen is het areaal vastgelegd en is aangegeven welke middelen nodig zijn om het vastgestelde kwaliteitsniveau te bereiken. Het college houdt de mogelijkheid om binnen de beschikbare budgetten prioriteiten te stellen in de uitvoering van de beheerplannen.

5. Bosbeheer

Het bos is een natuurlijk kapitaal. Door een goed bosbeheer moet er een uitnodigende toegang worden geboden aan bezoekers. Bosbeheer richt zich op een evenwicht tussen de rol van de gemeente als eigenaar van het bos en de wensen van de recreanten, vrijwilligers en andere partijen. Maar ook een goede verhouding tussen de kosten en de baten van het bos is van belang. Bij het beheer wordt gebruik gemaakt van de kennis en kunde van organisaties als de KNNV.

Lasten en baten

Exploitatie				
Lasten	Prim.begr.2016	Begr. incl. wijz. 2016	Bij- en aframing 2016	Prognose 2016
Beheer & Onderhoud	7.780.387	8.049.903	441.000	8.500.903
Accommodaties	2.882.996	3.122.307	29.500	3.151.807
Bosbeheer	163.252	163.252	0	163.252
Bouwen & Wonen	1.312.247	1.305.404	0	1.305.404
Ruimtelijke ontwikkeling	797.724	797.724	0	797.724
Totaal lasten	12.936.606	13.438.590	470.500	13.919.090
Investing gronddepot				50.000
Baten				
Beheer & Onderhoud	-3.967.820	-4.181.113	-496.100	-4.677.213
Accommodaties	-899.356	-1.138.667	-29.500	-1.168.167
Bosbeheer	-149.097	-149.097	0	-149.097
Bouwen & Wonen	-347.901	-347.901	-70.000	-417.901
Ruimtelijke ontwikkeling	-178.540	-178.540	-40.000	-218.540
Totaal baten	-5.542.714	-5.995.318	-635.600	-6.630.918
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	7.393.892	7.443.272	-165.100	7.288.172

Binnen dit programma zijn de volgende mutaties te signaleren. Voorgesteld wordt om deze door een begrotingswijziging in de begroting 2016 te verwerken.

Beheer & Onderhoud

Dividend ROVA

In de begroting is rekening gehouden met een dividendopbrengst van € 87.000,-. In werkelijkheid is er € 152.100,- ontvangen. Deze post kan dus worden bijgeraamd met € 65.100,-.

Commanditair kapitaal STIVAM (Essent)

In juni 2016 heeft terugbetaling plaatsgevonden van het gemeentelijk aandeel in het CV kapitaal STIVAM (Essent); **een totaalbedrag van € 281.000,-**. De gemeentelijke bijdrage is destijds doorberekend in het tarief afvalstoffenheffing. Uit het oogpunt van juridische houdbaarheid van de afvalstoffenheffing en calculatie moet dit bedrag weer worden toegevoegd aan de reserve afvalstoffenheffing.

Onderhoud wegen

Een bedrag van € 100.000,- wordt incidenteel toegevoegd aan de post onderhoud wegen. Dit bedrag is in 2016 ontvangen van het Waterschap Vallei en Veluwe voor de vergoeding van lichtmasten op zonne-energie en onderhoud Schraatgravenweg. Het onderhoud aan de Schraatgravenweg is inmiddels uitgevoerd.

Boswetcompensatie

In 2015 is de provinciale bijdrage van de boswetcompensatie ad € 20.000,- in de rekening verwerkt alleen is er op dat moment verzuimd om de uitgaven op te nemen. Bij deze najaarsnota is dat met deze bijraming gecorrigeerd.

Inhuur derden Reiniging

Voor het opstellen van de kostendekkende exploitatie voor de afvalstoffenheffing moet extern worden ingehuurd. Binnen het product Reiniging is hiervoor budget beschikbaar. De geraamde **kosten ad. € 10.000,-** kunnen hieruit worden gedekt.

Accommodaties

Pelletkachel voetbalvereniging SEH

In de collegevergadering van 30 augustus 2016 is besloten om € 29.500,- beschikbaar te stellen voor een pelletkachel bij voetbalvereniging SEH. Tevens is besloten om bij de Najaarsnota voor te stellen om dit bedrag te dekken uit de reserve gebouwen.

Bouwen en wonen

Leges WABO

Voor de leges WABO wordt een **bedrag van € 70.000,-** aan meerinkomsten verwacht. Voor de behandeling van de aanvragen moet er extra capaciteit worden ingehuurd. Deze geraamde **meerkosten van € 33.300,-** kunnen worden bekostigd uit bovengenoemde extra legesinkomsten. Deze vergunningsaanvragen zijn doorgaans complex omdat ze anders vergunningsvrij zijn. Vanwege de complexiteit van de aanvragen is er wel extra capaciteit nodig.

Voor de leges plannen derden geldt zondermeer dat hiervoor gebruik wordt gemaakt van een flexibele schil. Dit betekent per saldo dat deze legesinkomsten geen positief resultaat voor de rekening betekenen.

Ruimtelijke ontwikkeling

Leges RO

De legesaanvragen bij RO zijn het afgelopen jaar flink toegenomen. Voorgesteld wordt hiervoor € 40.000,- bij te ramen. Door het flink toegenomen aantal aanvragen is er extra capaciteit **ingehuurd. Het voorstel is om hiervoor € 21.500,-** bij te ramen op de kostenplaats. Deze kunnen worden gedekt door de hogere legesinkomsten.

Investering

Gronddepot Wapenvelderkerkweg

Bij de gunning voor de aanleg van het gronddepot is door het college besloten om het tekort van **€ 7.500,-** voor de uit te voeren werkzaamheden mee te nemen bij de najaarsnota 2016. Bij de uitvoering van de werkzaamheden is er een vervuiling in de bodem geconstateerd. Er heeft op twee locaties een sanering plaatsgevonden. De middelen voor de uitvoering van deze werkzaamheden ontbraken in het budget van deze investering. De kosten van deze werkzaamheden zijn inmiddels **opgelopen tot € 42.500,-. Er dient in totaal € 50.000,-** extra beschikbaar te worden gesteld voor de aanleg van het gronddepot. Dit bedrag kan worden gekapitaliseerd en ten laste worden gebracht van het gronddepot. De raad is inmiddels inhoudelijk op de hoogte gesteld door middel van een actieve raadsinfo.

Programma 4. Samenleving

Centraal in dit programma staat het streven naar een samenleving waarin iedereen op gelijkwaardige manier kan deelnemen. De gemeentelijke taken op het gebied van (jeugd) zorg, Wmo en participatie vormen daarbij een belangrijk element. De mogelijkheden en inzet van de samenleving en deelname aan de samenleving vormen een rode draad bij de uitvoering. Kunst en Cultuur maken ook onderdeel uit van dit programma evenals Sport, Onderwijs en Educatie.

01 Onderwijs en educatie

Er wordt uitvoering gegeven aan het onderwijsachterstandenbeleid en de kwalificatieplicht. Ook het toezicht op ProO valt onder dit product.

De keuze is gemaakt om het RMC zowel preventief als curatief in te zetten. Preventief als uitval dreigt. In de curatieve rol, wanneer de jongere niet meer naar school gaat, om de jongere terug te leiden naar school of naar een ander traject. Sinds kort wordt ook het toezicht op de leerplicht door het RMC uitgevoerd.

De voor- en vroegschoolse educatie (VVE) voor zeer jonge kinderen met een (taal)achterstand is een wettelijke verplichting. Deze opvang vindt plaats in een peuterspeelzaal.

Met de invoering van de Wet OKE (2010) heeft het rijk een grote stap gezet in de harmonisatie van kinderopvang en peuterspeelzaalwerk. Voor de verdere harmonisatie van kinderopvang en peuterspeelzaalwerk zijn drie doelstellingen geformuleerd: de versterking van de pedagogische kwaliteit, één kwaliteitskader voor alle voorschoolse voorzieningen en één financieringsstructuur voor werkende ouders. De harmonisatie moet op 1 januari 2018 gerealiseerd zijn.

02. Kunst, cultuur en media

Kunst en cultuur vormen een belangrijk onderdeel van de maatschappij. Zang, muziek, cultureel erfgoed, voorstellingen, educatie, bibliotheek en media maken deel uit van dit product. In de bibliotheek wordt onder andere het Taalpunt en het Taalcafé georganiseerd, waarbij vrijwilligers inwoners, die laaggeletterd zijn, ondersteunen.

Kunst en Cultuur maakt onderdeel uit van de heroverweging van subsidies. Deze heroverweging vindt volgens planning in eind 2016/begin 2017 plaats, nadat er duidelijkheid is over de subsidiëring van Sport en er inzicht is in de bedragen die onderdeel uitmaken van onze begroting en toegerekend kunnen worden aan Sport en Kunst en Cultuur.

03. Sport

Sport draagt bij aan een gezonde levensstijl en sporten in groepsverband is een goede gelegenheid om sociale contacten te leggen. De verantwoordelijkheid voor het in stand houden van voorzieningen ligt allereerst bij de gebruikers. Zo nodig kan de gemeente hierin faciliteren. In het sportbeleid ligt de prioriteit bij doelgroepen, waarbij op dit moment de aandacht zich met name op jeugd richt. De combinatiefunctionaris Sport speelt daarbij een belangrijke rol. Hij maakt ook deel uit van het team Jeugd. Met sportverenigingen die subsidie ontvangen worden prestatieafspraken gemaakt.

Subsidiëring van sport maakt deel uit van de heroverweging van subsidies. Er komt een nieuwe nota sportbeleid waarin de kaders worden vastgelegd.

04. Informatie en toegang sociaal domein

Inwoners die hierover nog aanvullende vragen hebben, kunnen gebruik maken van Zorgvraagheerde.nl of kunnen telefonisch contact opnemen met de gemeentelijke organisatie.

Voor de individuele (maatwerk) voorzieningen kunnen inwoners ook terecht bij gemeentelijke gespreksvoerders voor Jeugdhulp, Wmo en Werk en Inkomen. Voor complexe, meervoudige problemen is er een integraal gespreksvoerder beschikbaar, die ook andere deskundigen in kan schakelen.

Uitgangspunt is in alle gevallen dat de inwoner zelf de regie houdt over zijn of haar leven en gebruik maakt van eigen mogelijkheden en het eigen netwerk. Wanneer dat onvoldoende is kan hij/zij daarbij (tijdelijk) ondersteund worden. Inwoners kunnen zich bij het aanvragen van een individuele (maatwerk)voorziening laten bijstaan door een onafhankelijk cliëntondersteuner.

05. Jeugdhulp individuele voorzieningen

In het team Jeugd wordt ambulant en dichtbij huis de juiste ondersteuning geboden en verzorgen de medewerkers de toegang naar specialistische hulp.

Het Team Jeugd investeert in 2016 nog meer in de relaties met kinderopvang en peuterspeelzalen, onderwijs, huisartsen en gemeentelijke voorzieningen. Binnen de afspraken met de zorgaanbieders ligt de nadruk op kwaliteit, effectiviteit en efficiëntie van de dienstverlening naar de burgers.

Het team kijkt naar de activiteiten en voorzieningen die er zijn en wanneer er geen passend aanbod is, zal dit worden ontwikkeld. Dit past binnen de doorontwikkeling, de zogenaamde transformatie, van de jeugdzorg. De nadruk ligt daarbij op de inzet van preventieve activiteiten.

Drangtrajecten worden ingezet als het vanwege de veiligheid van jeugdigen nodig is en dwang alleen als het niet anders kan.

Naar aanleiding van de geconstateerde overschrijding binnen het budget Jeugd over het boekjaar 2015 is een verbeterproces gestart om meer grip te krijgen op de financiële processen binnen Jeugd. Aan de raad is toegezegd periodiek over de voortgang te rapporteren.

1. Verbeteren financieel inzicht

Inmiddels is een verplichtingenadministratie ontwikkeld in Civision Samenleving. Hierdoor is meer zicht ontstaan op de financiële ruimte binnen het budget.

Een aantal onzekerheden resteert echter:

- a) **DBC's:** een deel van de ZIN (zorg in natura)-verplichting bestaat uit verplichtingen jegens GGZ-aanbieders die gebruik maken van de DBC-systematiek. Hierbij wordt een inschatting gemaakt van de benodigde zorg en bijbehorende kosten. Pas achteraf worden de daadwerkelijk gemaakte kosten in beeld gebracht en gedeclareerd. Voor deze categorie verplichtingen geldt dus dat we uitgaan van een minimum bedrag aan verplichtingen dat we in ons systeem hebben opgenomen;
- b) Clientenaanwas kwartaal 4: Voor de PGB (persoonsgebonden budgetten) budgetten is een inschatting gemaakt over de mogelijke groei van het aantal voorzieningen in het vierde kwartaal 2016.

Om voor ZIN een nadere inschatting te maken over het verloop van 2016 zijn er nog teveel onzekerheden. Het is lastig in te schatten voor welk bedrag er over het vierde kwartaal 2016 nog aan indicaties gesteld gaat worden.

Verder blijkt uit onze analyse dat nog niet alle ZIN facturen over 2016 binnen zijn gekomen en/of zijn geboekt in de financiële administratie. Hier vindt periodiek sturing op plaats voor zover mogelijk, zodat de zorgaanbieders bij zijn met facturen en de administratie juist en volledig is bijgewerkt. Overigens geldt dit ook (nog in beperkte mate) voor de ZIN-facturen over 2015. Ook deze komen nog binnen.

Daarnaast wordt ingezet op:

2. Verbeteren van de afspraken met aanbieders en huisartsen

De kosten betreffende zorg voor jeugd zullen in 2016 en de komende jaren nog hoger blijven doordat kinderen en jongeren ondersteuning krijgen volgens het oude regime van voor de transitie alsmede door extra instroom t.g.v. de eerdere inzet van zorg in de getransformeerde werkwijze. Veel voorzieningen ingezet door BJZ en huisartsen vóór 2015 lopen nog een aantal jaren door. Daarbij wordt, door nabijheid in scholen en gezinnen, op dit moment eerder

behandeling ingezet om erger te voorkomen. Deze beide stromen verhogen kosten maar zullen op de langere termijn een ander beeld te zien geven door afname van duurdere zorg t.g.v. het preventieve beleid.

We zijn in overleg met de huisartsen van Heerde met als doel meer korte lijnen, minder verwijzingen, snellere afschaling. Er zijn landelijk goede ervaringen met het positioneren van medewerkers van het team jeugd binnen de huisartsenpraktijk. Ook voor Heerde worden de mogelijkheden hiertoe onderzocht.

3. Inventariseren aanvullende mogelijkheden uitgavenoptimalisatie (beleidskeuzes) Regionaal wordt de zorginkoop voor 2018 voorbereid. Hierbij willen de regiogemeenten meer sturing op resultaat krijgen, administratieve lasten verlichten en integrale gezinshulp mogelijk maken. Tevens is het onze ambitie om geconsulteerd te worden bij evaluatie momenten van de zorgaanbieder. Beide om in trajecten af te schalen wanneer mogelijk of extra inzet te kunnen beschikken ter voorkoming van achteruitgang.

4. Verbeteren administratief proces Jeugd
Inmiddels zijn de werkprocessen binnen de Jeugdketen beschreven en geoptimaliseerd. Deze nieuwe werkafspraken worden momenteel geïmplementeerd.

06. Jeugdhulp overige voorzieningen

Het gaat hier om voorzieningen die vrij toegankelijk zijn voor jongeren en hun ouders of verzorgers. Deze voorzieningen zijn voornamelijk preventief bedoeld maar hebben ook een signalerende functie.

In 2016 wordt extra aandacht gegeven aan scholing van de medewerkers in de overige voorzieningen over gespreksvoering met ouders over signalen en om de signaalgevoeligheid te vergroten. Ook de scholen spelen hierin een belangrijke rol. Daarom zijn er ook afspraken gemaakt in het (lokale) samenwerkingsconvenant passend onderwijs en Jeugdhulp, dat tussen gemeente en het onderwijs wordt gesloten.

Jeugdgezondheidszorg van 0 tot 4 jaar vindt plaats door VÉrian. Jeugdgezondheidszorg van 4 tot 19 jaar vindt plaats door de GGD. De discussie over de positionering van de jeugdgezondheidszorg is in volle gang. De discussie over de bekostiging wordt hierbij betrokken.

07. Participatie & Werk

Inwoners die een beroep willen doen op bijstandsverlening om in het levensonderhoud te voorzien worden gestimuleerd om zoveel en zo snel mogelijk in een eigen inkomen te voorzien. In de pilot Werk werken gespreksvoerders van de gemeente en medewerkers van Felua-groep samen om dit doel te behalen. Zo nodig kunnen de re-integratie instrumenten worden ingezet.

Inwoners die (nog) geen werk hebben gevonden worden gestimuleerd, om met behoud van de bijstandsuitkering, op een andere manier hun steentje bij te dragen aan de samenleving. Felua-groep en de gemeente Apeldoorns (werkdeel) willen de krachten bundelen. In het project DOOR naar WERK wordt hier vorm aan gegeven. Epe en Heerde hebben ook een stem in de rechtsvorm die gekozen wordt.

Heerde participeert in het werkbedrijf IJsselvecht. Daar vindt afstemming plaats over arbeidsmarktbeleid, waaronder de werkgeversbenadering. Van de Felua-groep wordt afstemming met deze regio gevraagd.

08. Inkomen

De gemeente is verantwoordelijk voor de doelgroep met een volledig of gedeeltelijk arbeidsvermogen die niet zelf of via een gezinlid in een inkomen op bijstandsniveau kan voorzien.

Daarnaast heeft de gemeente, in het kader van het minimabeleid, aanvullende regelingen voor inwoners met een laag inkomen.

We vinden het belangrijk om initiatieven in de samenleving, om mensen met een minimum inkomen te ondersteunen, te stimuleren. Datzelfde geldt voor mensen die door schulden dreigen vast te lopen. Ook is een goed overzicht van vindplaatsen en voorzieningen die er zijn noodzakelijk. De ontbrekende schakels zijn aangevuld. De afspraken die daarover gemaakt zijn vastgelegd in de notitie armoedebeleid.

09. Wmo Maatwerkvoorzieningen

Het doel van de Wmo 2015 is om inwoners van de gemeente Heerde zo lang mogelijk thuis te kunnen laten wonen (zelfredzaamheid) en te laten deelnemen aan de maatschappij (participatie). Daarbij is de gemeente verantwoordelijk voor het brede pakket van vervoersvoorzieningen, rolstoelen en woonvoorzieningen, mantelzorgers en vrijwilligers, vrouwenopvang, kortdurend verblijf tot en met begeleiding en dagbesteding. De zorg voor dak- en thuislozen en beschermd wonen voor mensen met een psychiatrische aandoening is onderwerp van gesprek in de regio. De transformatie bestaat uit investeren in preventie, algemene voorzieningen, eigen regie voor de burger, ruimte voor de professionaliteit van beroepskrachten en een betere aansluiting tussen informele en formele zorg. Lokaal is ingezet op verruiming van het aanbod aan algemene voorzieningen. Er is regiotafel overleg met de zorgverzekeraars over afstemming tussen voorzieningen maar ook over ontschotting van financiering.

10. Wmo Algemene voorzieningen

Onder dit product vallen volwassenenwerk, maatschappelijk werk, volksgezondheid en de inburgering van vreemdelingen (huisvesting statushouders) maar ook de algemene voorzieningen voor een schoon en leefbaar huis (huishoudelijk werk), regieondersteuning (begeleiding) en cliëntondersteuning. Deze voorzieningen maken ook deel uit van de heroverweging van subsidies en met de organisaties die de activiteiten uitvoeren worden prestatieafspraken gemaakt. De kadernota Sociaal Domein bevat zowel een accent op Jeugd als een accent op Volwassenen. Volwassenen met (financiële) problemen, die er zelf of met hulp van anderen niet uit kunnen komen, kunnen terecht bij het AMW. Van degene die hiervan gebruik maakt wordt wel de volle inzet verwacht om de situatie te willen veranderen.

De gezondheidsdienst voor de gemeente in Noord- en Oost Gelderland (GGD) richt zich naast jeugdgezondheidszorg op volksgezondheid.

Er worden afspraken gemaakt over besturingsmodellen, waardoor portefeuillehouders meer zeggenschap hebben over lokaal/regionaal uit te voeren taken. Daarnaast wordt de huidige indeling in basis- en plusproducten herijkt, zodat gemeenten meer inzicht krijgen in de wettelijke/verplichte en de bovenwettelijke/niet-verplichte GGD-taken. Statushouders moeten niet alleen de (lokale) samenleving leren kennen. Zij moeten ook deelnemen aan een programma om aan te tonen dat zij participeren in de samenleving. De gemeente ontvangt in 2016 een hoger vast bedrag per persoon. Vluchtelingenwerk helpt deze inwoner de eerste acht maanden om de weg te vinden in de gemeente. Ook ondersteunt zij statushouders om de participatieverklaring te behalen en verzorgt een wekelijks spreekuur.

De aanbieders kunnen binnen de huidige subsidieregeling de resultaatverplichting 'een schoon en leefbaar huis' nakomen. Zij zijn tevreden met de subsidiesystematiek die wij daarvoor gekozen hebben maar rechterlijke uitspraken dwingen ons de systematiek voor 2017 aan te passen.

De algemene voorziening regieondersteuning is in 2016 flink uitgebreid, terwijl het gebruik van maatwerkvoorzieningen afneemt. Dit is ook wat wij willen. De algemene voorziening is laagdrempelig en de aanbieders kunnen een op de (situatie van de) persoon toegesneden vorm van begeleiding bieden. Het onderzoek of hiervoor ook samengewerkt kan worden met Felua-groep voor arbeidsmatige dagbesteding wordt binnenkort afgerond.

In 2016 worden de laatste voorbereidingen getroffen om vanaf januari 2017 met de nieuw op te richten regionale vervoerscentrale van start te gaan. In deze vervoerscentrale worden stapsgewijs de volgende vervoersstromen ondergebracht en aangestuurd: WMO-vervoer (regiotaxi), leerlingenvervoer, vervoer naar dagbesteding en aanvullend openbaar vervoer.

Lasten en baten

Exploitatie				
Lasten	Prim.begr.2016	Begr. incl. wijz. 2016	Bij- en aframing 2016	Prognose 2016
Informatie en toegang sociaal domein	455.969	455.969	0	455.969
Inkomen	3.363.750	3.325.470	120.000	3.445.470
Jeugdhulp individuele voorzieningen	2.934.115	2.934.115	245.000	3.179.115
Jeugdhulp overige voorzieningen	1.376.623	1.376.623	-10.000	1.366.623
Kunst, Cultuur & Media	687.072	687.072	0	687.072
Onderwijs & Educatie	365.442	365.442	20.000	385.442
Participatie & Werk	3.037.839	3.037.839	24.340	3.062.179
Sport	419.828	419.828	0	419.828
Wmo algemene voorzieningen	2.802.767	2.853.426	100.388	2.953.814
Wmo maatwerkvoorziening	2.541.640	2.253.140	-97.596	2.155.544
Sociaal domein overig			-200.000	-200.000
Totaal lasten	17.985.045	17.708.924	202.132	17.911.056
Baten	Prim.begr.2016	Begr. incl. wijz. 2016	Bij- en aframing 2016	Prognose 2016
Informatie en toegang sociaal domein	-50.000	-50.000	0	-50.000
Inkomen	-2.461.930	-2.256.242	-15.000	-2.271.242
Jeugdhulp individuele voorzieningen	-	-3.251.945	-67.565	-3.319.510
Jeugdhulp overige voorzieningen	-392.615	-392.615	0	-392.615
Kunst, Cultuur & Media	-38.272	-38.272	0	-38.272
Onderwijs & Educatie	-158.515	-158.515	0	-158.515
Participatie & Werk	-2.635.244	-2.635.244	-24.340	-2.659.584
Sport	-173.030	-151.670	0	-151.670
Wmo algemene voorzieningen	-1.199.666	-1.151.666	-16.014	-1.167.680
Wmo maatwerkvoorzieningen	-3.270.087	-3.243.618	-79.320	-3.322.938
Totaal baten	-13.631.304	-13.329.787	-202.239	-13.532.026
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	4.353.741	4.379.137	-107	4.379.030

Binnen dit programma zijn de volgende mutaties te signaleren. Voorgesteld wordt om deze door een begrotingswijziging in de begroting 2016 te verwerken.

Inkomen

Bijzondere bijstand

Het budget voor de **bijzondere bijstand moet met € 75.000,-** worden bijgeraamd. Hiervoor zijn twee oorzaken aan te wijzen. Enerzijds de groei van het aantal bijstandsuitkeringen. Dit veroorzaakt tevens dat er meer beroep wordt gedaan op de bijzondere bijstand.

Aflossing leenbijstand

Al enkele jaren zit het bedrag van het aflossen van de leenbijstand op hetzelfde niveau; er wordt meer leenbijstand afgelost dan gebudgetteerd. De opbrengst kan daarom voor dit jaar met **€ 15.000,-** worden bijgeraamd.

Uitkeringsadministratie Oldebroek

In 2015 waren de kosten voor de uitkeringsadministratie fors hoger dan het in 2016 gebudgetteerde bedrag. De verwachting is dat de uitkeringskosten op hetzelfde niveau blijven als in 2015. Het budget moet **daarom met € 45.000,-** worden bijgeraamd.

Jeugdhulp individuele voorzieningen

Mutaties Jeugdzorg

Het voorstel voor de verwerking van de jeugdbudgetten in de Najaarsnota is als volgt: Het overschot van de PGB 2016 **voor een bedrag van € 250.000,-** overhevelen naar het ZIN-budget van jeugd. Daardoor bedraagt het geraamde tekort ZIN op basis van verplichtingen incl. de **meevaller afrekening PGB's 2015 (€ 181.000,-) € 245.000,-**.

Budget Jeugdzorg

In de mei- en septembercirculaire 2016 is het budget jeugdzorg met € 63.819,- respectievelijk **€ 3.746,-** verhoogd (**totaal € 67.565,-**).

Jeugdhulp overige voorzieningen

Voorschoolse voorziening

Minder onderzoek nodig door GGD bij kinderopvang/gastouderopvang (-/- € 10.000,-)
Ten opzichte van 2015 zijn er minder kinderopvang/gastouderopvang locaties onderzocht door de GGD. Deze daling is te verklaren doordat er in 2015 aanzienlijk meer controles nodig waren dan voorzien voor 2016.

Onderwijs en educatie

Voor en Vroegschoolse Educatie (VVE)

De verhoogde kosten voor VVE zijn een gevolg van de aanbesteding eind 2015. Bij de aanbesteding **is uitgegaan van een gemiddelde van 30 plekken VVE per jaar. De kosten bedragen € 3.210,-** per kindplaats. Gedurende het jaar is gebleken dat de daadwerkelijke aantallen kinderen gemiddeld genomen hoger liggen. Verwacht wordt dat de kosten voor Voor- en Vroegschoolse Educatie daarom **met € 20.000,-** hoger uitvallen dan aanvankelijk geraamd.

Participatie en werk

Budget participatie

In de mei- en septembercirculaire 2016 is het decentralisatiebudget Participatie bijgesteld met **€ 24.923,-** respectievelijk **-/- € 583,- (totaal € 24.340,-)**. Dit bedrag is ook aan de uitgavenkant bijgeraamd.

Wmo Algemene voorzieningen

Regieondersteuning

Er is een toename in het aantal gebruikers van de algemene voorziening regieondersteuning. Dit is in lijn met het beleid dat is ingezet om de instroom in maatwerkvoorzieningen te verlagen en cliënten meer gebruik te laten maken van algemene voorzieningen. Dit resulteert in een bijraming van **€ 85.000,-**.

Vluchtelingenwerk

Deze bijraming is conform het collegebesluit van 22 juni 2016 en gebaseerd op 22 volwassen statushouders. De bijraming is nodig om uitvoering te kunnen geven aan de nieuwe wetgeving omtrent de participatieverklaring en om statushouders te kunnen ondersteunen in gezinsherenigingstrajecten.

Een deel van de uitgaven zal pas in 2017 worden gerealiseerd, daarom wordt voorgesteld het restant op het budget in te zetten voor de uitvoering in 2017. Dit geldt bijvoorbeeld voor de inzet van tolken door de gespreksvoerders Werk. Naast de extra uitgaven ontvangt de gemeente een hoger bedrag per statushouder **vanuit het COA. Dit betreft een verhoging van € 1.000,-** naar **€ 2.370,-** per statushouder. Dit is echter niet voldoende om de meerkosten te dekken.

Inloopfunctie GGZ

Met ingang van 2016 wordt de inloopfunctie GGZ vormgegeven binnen het team Uitvoering Sociaal Domein. Deze taken zijn belegd bij de integrale gespreksvoerders. Het budget **ad. € 46.940,-** voor het vormgeven van deze functie wordt daarom toegevoegd aan het salarisbudget.

Overheveling budget re-integratie (naar reserve werkgeverdienstverlening)

Overheveling budget conform collegebesluit 20 september 2016. Deze overheveling is bedoeld om het project werkgeversdienstverlening mogelijk te maken. Met dit project worden 8 cliënten uit de doelgroepen van de UWV, Felua en gemeente Heerde aan een werkplek geholpen bij Koninklijke van der Most B.V.

Wmo maatwerkvoorzieningen

Mutaties WMO

De bijraming is een resultante van:

1. Er is minder instroom van gebruikers dan verwacht, dit ligt in relatie met de grotere instroom in de algemene voorziening regieondersteuning.
2. In de collegevergadering van 27 oktober 2015 is besloten om de (meer)kosten ad. **€ 288.500,-** van de definitieve plaatsing voor het sociaal domein te dekken uit het WMO Zin budget. Door de uitbreiding van personele inzet in de centrale toegang is er meer aandacht voor preventie, versterking van alsook signalering in het maatschappelijke voorveld. De verwachting is dat hierdoor de uitgaven op kortere en langere termijn zullen afnemen.
3. Het budget voor immateriële maatwerkvoorzieningen in de vorm van een zorg in natura (ZIN) moet worden bijgeraamd. De oorzaak hiervan is dat meer (overgangs)klanten hebben gekozen voor een maatwerkvoorziening in de vorm van ZIN in plaats van een maatwerkvoorziening in de vorm van een PGB.
4. Persoonlijke verzorging is onder de kostensoort apart begroot als kostenplaats. In de praktijk zien we dat declaraties voor persoonlijke verzorging i.c.m. met de andere immateriële maatwerkvoorzieningen plaatsvinden. Het budget van deze kostenplaats persoonlijke verzorging is derhalve overgeheveld naar één kostenplaats (immateriële voorzieningen) onder deze kostensoort.

Deze 4 factoren **resulteren in een bijraming van € 165.000,-**.

PGB-budgetten

Er zijn minder gebruikers die een immateriële maatwerkvoorziening in de vorm van een PGB verzilveren. Dit komt omdat een deel van de overgang cliënten ondersteund worden door de algemene voorziening regieondersteuning en daardoor niet meer gebruik maken van een PGB.

Daarnaast zien we dat klanten vaker kiezen voor een "zorg in natura" maatwerkvoorziening. Dit resulteert in een aframing van € 250.000,-.

Budget AWBZ WMO

In de mei- en septembercirculaire 2016 is het budget AWBZ WMO bijgesteld met € 25.739,- respectievelijk -/- € 2.559,- (totaal € 23.180,-).

Eindafrekening SVB PGB WMO 2015

De vrijval van de afrekening PGB over 2015 (€ 68.756,-) als meevaller in het budget 2016 voor een bedrag van € 68.756,- laten we staan, zodat dit bedrag gebruikt kan worden voor onvoorziene kosten, nagekomen DBC's en jeugdzorgindicaties over het vierde kwartaal 2016. Hiermee vormen we als het ware een reserve.

Wmo Algemene voorzieningen

WMO huishoudelijke hulp

In de mei- en septembercirculaire 2016 is het budget WMO huishoudelijke hulp bijgesteld met -/- € 60.975,- respectievelijk € 24.829,- (totaal -/- € 36.146,-).

Algemeen sociaal domein

Overheveling budget sociaal domein

In de collegevergadering van 27 oktober 2015 is besloten om € 200.000,- beschikbaar te stellen voor de verdere doorontwikkeling en transformatie van het sociaal domein. Bij deze najaarsnota wordt dit budget overgeheveld van het structurele decentralisatiebudget naar het inhuurbudget op de kostenplaats.

Kostenplaatsen

Binnen deze kostenplaatsen zijn de volgende mutaties te signaleren. Voorgesteld wordt om deze door een begrotingswijziging in de begroting 2016 te verwerken.

Gemeentelijke gebouwen

Brand gemeentekantoor Eperweg

Ingeschat wordt dat er € 650.000,- nodig is om het gemeentekantoor weer te herstellen na de brand. Deze kosten worden volledig vergoed door de brandverzekering en zijn bij deze najaarsnota ook als inkomst opgenomen. E.e.a. verloopt dus budgetneutraal.

Databekabeling gemeentehuis Marktstraat

In de collegevergadering van 12 april 2016 is besloten om € 50.000,- beschikbaar te stellen voor het vernieuwen van de databekabeling bij het gemeentehuis en deze kosten te dekken middels een eenmalige onttrekking van dit bedrag uit de reserve gebouwen.

Facilitaire zaken

Hertaxatie gebouwen en inventarissen

Het college heeft op 5 januari 2016 besloten om eenmalig € 14.500,- beschikbaar te stellen voor de hertaxaties van de gebouwen en inventarissen. Deze bijraming had in de Voorjaarsnota meegenomen moeten worden, maar is toen vergeten. Daarom wordt deze bijraming nu in de Najaarsnota meegenomen.

P&O

Outplacementkosten ex-medewerker

Voor een medewerker is in het najaar een outplacementtraject opgestart waarmee extra kosten zijn gemoeid. Het voorstel is om deze kosten **ad. € 15.000,-** bij te ramen.

Kostenplaats Publiek

Inloopfunctie GGZ

Met ingang van 2016 wordt de inloopfunctie GGZ vormgegeven binnen het team Uitvoering Sociaal Domein. **Deze taken zijn belegd bij de integrale gespreksvoerders. Het budget ad. € 46.940,-** voor het vormgeven van deze functie wordt daarom toegevoegd aan het salarisbudget.

Inhuurbudget meerwerk WABO

Voor de leges WABO wordt een bedrag van € 33.300,- aan meerinkomsten verwacht. Voor de behandeling van de aanvragen om vergunning moeten wij extra capaciteit inhuren. Dit wordt bekostigd uit de extra legesinkomsten.

Inhuurbudget sociaal domein

Zoals bij het programma Samenleving al is aangegeven heeft het college in de vergadering van **27 oktober 2015 besloten om € 200.000,-** beschikbaar te stellen voor de verdere doorontwikkeling en transformatie van het sociaal domein. Om dit te realiseren wordt er gebruik gemaakt van externe inhuur waarvoor moet worden bijgeraamd. Dekking vindt plaats vanuit het structurele decentralisatiebudget.

Inhuurbudget implementatie Omgevingswet

In de collegevergadering van 17 mei 2016 is besloten om geld beschikbaar te stellen voor de implementatie van de Omgevingswet en dit bedrag op te nemen in de najaarsnota 2016. Voor 2016 **bedraagt dit € 36.000,-**.

Inhuurbudget RO

De werkvoorraad van RO is het afgelopen jaar flink toegenomen waardoor flinke achterstanden in de doorlooptijden van de vergunningsaanvragen dreigden te ontstaan. Daarom is besloten om hiervoor **extra in te huren. De kosten voor deze inhuur worden geraamd op € 21.500,-** en kunnen worden gedekt door de hogere legesinkomsten.

Kostenplaats Leefomgeving binnen

Inhuurbudget Grondexploitatie en Reiniging

Voor de werkzaamheden die betrekking hebben op Grondexploitatie (**€ 60.000,-**) en Reiniging (**€ 10.000,-**) wordt extern ingehuurd indien nodig. Bij de desbetreffende producten is hiervoor budget beschikbaar; dit budget wordt middels deze mutatie overgeheveld.

Totaaloverzicht mutaties

Programma	Mutatie lasten	Mutatie baten	Saldo	i / s
Bestuur en Veiligheid				
Bijraming elektronische dienstverlening (dekking reserve Basisregistratie Grootchalige Topografie)	10.750	10.750	0	i
Financiën, Economie en grote projecten				
Bijraming dividend Vitens		26.400	26.400	i
Rentevoordeel kort vreemd vermogen	-75.000		75.000	i
Nadelig begrotingssaldo		-280.303	-280.303	i
Bijraming Algemene uitkering (mei- en septembercirculaire 2016)		114.381	114.381	i
Aframing stelpost economische crisis	-245.000		245.000	i
Aframing stelpost onvoorzien	-5.000		5.000	i
Bijraming accountantskosten (ivm meerkosten sociaal domein)	18.500		-18.500	i
Bijraming bijdrage Bedrijveninvesteringszone (BIZ)	9.000		-9.000	i
Bijraming subsidiegelden stichting Schaapskudde	14.000		-14.000	i
Bijraming regio Zwolle en RNV	8.200		-8.200	i
Bijraming plaatsing welkomstborden (collegebesluit 19 januari 2016: dekking onvoorzien)	5.000		-5.000	i
Overheveling budget grondexploitaties (naar kostenplaats)	-60.000		60.000	i
Afkoopsom lichtmasten Hoogwatergeul (cofinanciering project Rivierfront / toevoeging reserve onderhoud en beheer projectgebied Hoogwatergeul: collegebesluit 17 november 2015)	350.379	350.379	0	i
Bijraming budget Gebiedsontwikkeling (dekking reserve Gebiedsontwikkeling en dekking subsidie Provincie)	320.000	320.000	0	i
Investering				
Aanpassing fietsknooppuntensysteem (collegebesluit 10 mei 2016)	20.000			
Ruimte				
Bijraming dividend ROVA 2015		65.100	65.100	i
Terugbetaling commanditair kapitaal STIVAM (Essent) (toevoeging reserve afvalstoffenheffing)	281.000	281.000	0	i
Bijraming onderhoud wegen	100.000	100.000	0	i
Bijraming boswetcompensatie	20.000		-20.000	i
Overheveling budget inhuur derden Reiniging (naar kostenplaats)	-10.000		10.000	i
Bijraming Pelletkachel voetbalvereniging SEH (collegebesluit 30 augustus 2016 dekking reserve onderhoud gebouwen)	29.500	29.500	0	i
Extra inkomsten leges WABO		70.000	70.000	i
Extra inkomsten leges RO		40.000	40.000	i
Investering				
Gronddepot Wapenvelderkerkweg	50.000			
Samenleving				
Bijraming budget bijzondere bijstand	75.000		-75.000	i
Bijraming budget aflossing leenbijstand		15.000	15.000	i
Bijraming uitkeringsadministratie Oldebroek	45.000		-45.000	i
Eindafrekening SVB PGB's Jeugd 2015	-181.039		181.039	i
Bijraming Jeugd zorg in natura (onvoorzien DBC'S en jeugdzorgindicaties)	181.039		-181.039	i
Bijraming Jeugd zorg in natura	495.000		-495.000	i
Aframing PGB-budgetten Jeugd	-250.000		250.000	i
Bijraming budget jeugdzorg (mei- en septembercirculaire 2016)		67.565	67.565	i
Aframing voorschoolse voorziening	-10.000		10.000	i
Voor en Vroegschoolse Educatie (VVE)	20.000		-20.000	i
Bijraming budget participatie (mei- en septembercirculaire 2016)	24.340	24.340	0	i
Bijraming regieondersteuning Wmo	85.000		-85.000	i
Bijraming vluchtelingenwerk	62.328	52.140	-10.188	i
Aframing inloof functie GGZ (overgeboekt naar inhuurbudget)	-46.940		46.940	i
Overheveling budget reïntegratie (naar reserve werkgeverdienstverlening (collegebesluit 20 augustus 2016)	56.160	56.160	0	i
Eindafrekening SVB PGB's Wmo 2015	-68.756		68.756	i
Aframing PGB-budgetten Wmo	-250.000		250.000	i
Bijraming Wmo zorg in natura	165.000		-165.000	i
Bijraming budget AWBZ Wmo (mei- en septembercirculaire 2016)		23.180	23.180	i
Aframing Wmo huishoudelijke hulp (mei- en septembercirculaire 2016)		-36.146	-36.146	i
Overheveling budget sociaal domein t.b.v. inzet tijdelijke capaciteit (collegebesluit 27 oktober 2015: overgeboekt naar inhuurbudget)	-200.000		200.000	i

Kostenplaatsen				
Bijraming brand gemeentekantoor Eperweg	650.000	650.000	0	i
Bijraming databekabeling gemeentehuis Marktstraat (collegebesluit 12 april 2016; dekking reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen)	50.000	50.000	0	i
Hertaxatie gebouwen en inventarissen (collegebesluit 5 januari 2016)	14.500		-14.500	i
Outplacementkosten ex-medewerker	15.000		-15.000	i
Bijraming inloopfunctie GGZ (dekking afdeling Samenleving)	46.940		-46.940	i
Bijraming inhuurbudget i.v.m meerwerk WABO (dekking meeropbrengsten WABO)	33.300		-33.300	i
Bijraming inhuurbudget i.v.m. doorontwikkeling en transformatie sociaal domein (collegebesluit 27 oktober 2015)	200.000		-200.000	i
Bijraming inhuurbudget implementatie Omgevingswet (collegebesluit 17 mei 2016)	36.000		-36.000	i
Bijraming inhuurbudget i.v.m. meerwerk RO	21.500		-21.500	i
Bijraming inhuurbudget t.b.v. Grondexploitatie en Reiniging (dekking budgetten Grondexploitatie en Reiniging)	70.000		-70.000	i
Saldo najaarsnota			-81.255	

Bijlage 1. Voortgangsbericht interne beheersing

Voortgang / beleidsontwikkeling

Interne beheersing

De gemeente Heerde streeft een zelfcontrolerende organisatie na, waarbij zij voortdurend aandacht schenkt aan het verbeteren van haar procesinrichting en haar sturende en beheersende taken. Vanzelfsprekend pakt zij de aanbevelingen die zij ontvangt van haar accountant op door gericht deze aanbevelingen uit te zetten en te monitoren op welke wijze de organisatie deze aanbevelingen afweegt, oppakt en implementeert. Twee keer per jaar beoordeelt en rapporteert de Control-functie over de mate waarop de organisatie opvolging heeft gegeven aan de aan haar opgelegde aanbevelingen. Verantwoording over de mate waarop de organisatie opvolging geeft aan de opgelegde aanbevelingen door de accountant vindt in deze paragraaf plaats (verantwoording vindt plaats in de najaarsnota en de jaarstukken).

Risicogebieden

In de onderstaande tabel is zichtbaar binnen welk risicogebied/proces verbeteringen zijn doorgevoerd en binnen welke processen nog procesverbeteringen te realiseren zijn. Aansluitend op de tabel is een toelichting opgenomen op de ontwikkelingen binnen de aangewezen risicogebieden.

De jaarrekeningcontrole 2015 heeft geleid tot zes nieuwe aanbevelingen. Deze is in de najaarsnota 2016 toegevoegd in de onderstaande tabel. In de navolgende tabel zijn alle onderhanden aanbevelingen opgenomen.

Risicogebied/ proces	Aanbevelingen onderhanden ten tijde van jaarstukken 2014	Aanbevelingen nieuw	Aanbevelingen afgerond, niet opgevolgd of vervangen door nieuwe aanbeveling	Aanbevelingen onderhanden
Decentralisatie rijkstaken	1			1
Grondexploitatie	1			1
Planning & Control	2	1		3
Samenwerking H2O	1			1
Verbonden Partijen/ H2O	3	1	1	3
Wet- en regelgeving	1	1	1	1
Subsidie		1		1
WMO		2	1	1
Totaal	9	6	3	12

Decentralisatie rijkstaken

Met ingang van 1 januari 2015 zijn de Jeugdwet 2015, de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Participatiewet 2015 in werking getreden. Gemeenten zijn per deze datum verantwoordelijk voor de uitvoering van deze wetten.

De eerste verantwoording over het sociaal domein heeft in de jaarrekening 2015 plaatsgevonden. Uit deze verantwoording en de bijbehorende jaarrekeningcontrole bleek dat er zich materiele onzekerheden bevonden binnen het Jeugd-domein en op onderdelen binnen het Wmo-domein. Het college heeft maatregelen getroffen om deze onzekerheden in 2016 zoveel als mogelijk te beperken. Zoals echter gemeld in de paragraaf Interne Beheersing bij de jaarstukken 2015 zullen er niet (door ons) beïnvloedbare onzekerheden resteren in de jaarrekening 2016 die hun effect kunnen hebben op de controleverklaring 2016 (waaronder de PGB bedragen, verantwoord door de SVB).

In 2016 is ingezet op het meer in detail uitwerken van de beheersingsmaatregelen in de processen sociaal domein. Op basis van de ervaringen met de controle van boekjaar 2015 is bekend waar de problemen zitten en waar acties op ondernomen moeten worden. Met name bij jeugd zijn er veel acties onderhanden en is een afzonderlijke werkgroep gestart om meer zicht te krijgen op de financiële stromen binnen het jeugd-domein. Dit geldt zowel binnen de interne processen als de gemeente overstijgende processen binnen de regio. Prioriteit is gegeven aan het op elkaar aansluiten van informatiestromen binnen onze eigen systemen en het tijdig ontvangen van informatie vanuit de zorgaanbieders/huisartsen. Het Gegevensknooppunt wordt inmiddels gebruikt voor een aantal zorgaanbieders. T.a.v. de koppeling met de overige aanbieders geldt dat de organisatie er naar streeft om dit zo goed en zo efficiënt mogelijk ingeregeld te krijgen.

Planning & Control

Naast de twee openstaande aanbevelingen m.b.t. het vaststellen van de beheerplannen is de gemeente met ingang van 1 januari 2016 VPB-plichtig en zal zij een fiscale openingsbalans moeten opstellen. De samenstelling van deze openingsbalans is essentieel voor de VPB-positie in toekomstige jaren. De eerste VPB-aangifte vindt plaats in 2017. Momenteel bereidt de organisatie zich voor op de aanstaande VPB-plicht en richt zij een gedegen proces in om ieder jaar tot een juiste aangifte vennootschapsbelasting te komen.

De (financiële) impact op de organisatie wordt bepaald door de verschillende ondernemingsactiviteiten in kaart te brengen en te inventariseren welke activiteiten mogelijk vrijgesteld zijn. Een eerste inventarisatie heeft inmiddels plaatsgevonden. Deze inventarisatie breidt in 2016 uit door de nieuwe fiscale regels en daarmee samenhangende verantwoordelijkheden in de interne processen en administratie te integreren. Daarbij brengt wordt het kennisniveau binnen de organisatie op het gebied van vennootschapsbelasting omhoog gebracht.

Verbonden Partijen/H2O

Het bedrijventerrein Hattermerbroek B.V. is als risico in beeld binnen de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheer (begroting en jaarstukken). Sturing op H2O vindt o.a. plaats door de regiegroep, de AVA en de RvC. Beoordeling van de grondexploitatie van de BV maakt onderdeel uit van de accountantscontrole binnen de B.V. en de accountantscontrole binnen de deelnemende gemeenten. Het proces is zodanig ingericht dat het voldoende waarborgen biedt voor een objectieve waardebeoordeling van de waarde van het bedrijventerrein H2O (inclusief herijking verliesvoorziening).

Medio mei j.l. heeft benoeming van de nieuwe directeur van Hattermerbroek BV plaatsgevonden, een stap verder in de richting van een goede governance structuur. Tijdens een openbare raadsbijeenkomst van de H2O gemeenten op 20 september j.l. zijn de directeur en de in december 2015 aangestelde onafhankelijke commissarissen gepresenteerd aan de raden. In deze bijeenkomst zijn eveneens het bestemmingsplan Bedrijvenpark H2O, het beeldregieplan Bedrijvenpark H2O, het bestemmingsplan Aansluiting A28 en de Milieueffectrapportage gepresenteerd voor wat betreft inhoud en proces. Deze onderdelen hebben betrekking op de voorwaarden voor de realisatie van het Vernieuwd Perspectief.

Op 1 februari j.l. heeft de gemeenteraad van Heerde raadsbreed een amendement aangenomen. In het amendement is opgenomen dat de raad van Heerde wenst dat i.o.m. de gemeenten Oldebroek en Hattem de SOK-overeenkomst wordt opengebroken om te onderzoeken op welke wijze de verdeling van opbrengsten en kosten meer aansluit op de gewijzigde omstandigheden. Ook is het college de mogelijkheid meegegeven om i.o.m. de SOK-partners te komen tot een gecontroleerd uittreden van de gemeente Heerde. In dat verband ligt de onderzoeksvraag voor om de **garantstelling van €1mio om te zetten in een directe financiering aan de BV t.b.v. de grondexploitatie van het bedrijventerrein**, waarna geen nieuwe verplichtingen i.h.k.v. de SOK meer

worden aangegaan. Onder het voorzitterschap van een onafhankelijke gespreksleider hebben de eerste inventariserende gesprekken plaatsgehad. Besluiten zijn nog niet genomen.

Samenwerking H2O

De gemeenten Hattem, Heerde en Oldebroek werken op een aantal beleids- en uitvoeringsterreinen samen (waaronder de I-dienst en de uitkeringsadministratie). De gemeente heeft periodiek overleg omtrent de ontwikkelingen die er spelen om te bepalen welk effect deze ontwikkelingen hebben op **de beheersbaarheid van het onderliggende proces. Dit maakt dat de aanbeveling 'goed zicht houden op de samengevoegde of op afstand gezette activiteiten en ontwikkelen van hiervoor een beheersinstrumentarium' is afgerond.**

Ten aanzien van de raadsuitspraak om bestuurlijke samenwerking te onderzoeken met de gemeenten Hattem en Epe zijn de gesprekken op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau opgestart.

Openstaande aanbevelingen

Een overzicht van de openstaande aanbevelingen is in onderstaande tabel opgenomen.

	Risicogebied	Aanbeveling
1	Decentralisatie rijkstaken	Extra bezuinigingen gecombineerd met extra taken en invoering van de wet Werken naar Vermogen zullen grote aandacht van de gemeente vragen de komende tijd. Zie toe op het beschikbaar stellen van voldoende randvoorwaarden die een beheerste uitrol van de gedecentraliseerde taken waarborgen.
2	Grondexploitatie	Bouw, volgens voornemen, de controlewerkzaamheden in het proces en in de verbijzonderde controle uit. Betrek daarbij aspecten als objectivering en onderbouwing van gekozen uitgangspunten om de kennis binnen de organisatie te borgen.
3	Planning & Control	Actualiseer het onderhoudsplan en herreken de voorziening, rekening houdende met onderstaande uitgangspunten: <ul style="list-style-type: none"> • de voorziening voor groot onderhoud bestaat uit kosten die samenhangen met te plegen groot onderhoud in de toekomstige jaren (gehele looptijd); • kosten voor achterstallig onderhoud maken onderdeel uit van de exploitatie en mogen niet worden voorzien.
4	Planning & Control	Stem het beheerplan af op het accommodatiebeleid en stem de onderhoudsvoorziening af op het beheerplan. Een financiële vertaling van het beheerplan is voor de bepaling van de hoogte van de voorziening noodzakelijk.
5	Planning & Control	Bereid de organisatie voor op de aanstaande VPB-plicht. Richt daarbij een gedegen proces in om te komen tot een juiste aangifte vennootschapsbelasting.
6	Samenwerking H2O	Het is belangrijk om tijdig de risico's en aandachtspunten te intensiveren en te onderkennen voor de samenwerkingsvorm die definitief wordt gekozen.
7	Verbonden partijen/ H2O	Vervul deze actieve en stevigere invulling van de governancerol specifiek op de verbonden partij Ontwikkelingsmaatschappij Hattemberbroek BV (gegeven omvang, looptijd en risicoprofiel van het project).
8	Verbonden partijen/ H2O	Opstellen van een overeenkomst/schriftelijke afspraak tussen de Ontwikkelingsmaatschappij H2O en de gemeenten waarin de punten ter verbetering van de informatievoorziening zijn opgenomen.

9	Verbonden partijen/ H2O	De drie gemeenten dienen gezamenlijk bestuurlijk op te trekken om de noodzakelijke randvoorwaarden (zoals beschreven in het nieuwe perspectief) te realiseren.
10	Wet- en regelgeving	De commissie BBV is voorstander van het vastleggen van de kaders rondom grondexploitatie in de Verordening 212. Het betreft hier de onderstaande uitgangspunten: <ul style="list-style-type: none"> • aanwezigheid van besluitvorming door de gemeenteraad (ambitie en planperiode); • waardering, rekening houdende met een voorzichtige toerekening van indirecte kosten (maximaal de huidige marktwaarde); • actuele/financiële berekeningen; • jaarlijkse actualisatie van de grondexploitatieberekeningen (of eerder bij zich wijzigende (markt)omstandigheden).
11	Subsidie	Onderzoek of implementatie van een subsidiechecklist binnen het subsidieproces tot de mogelijkheden behoort.
12	Wmo	Onderzoek of het mogelijk is om de procedures dusdanig in te richten dat voorafgaand aan de levering van de zorg interne controle plaatsvindt.

Bijlage 2. Overzicht moties

Als onderdeel van de Planning & Control cyclus wordt periodiek een overzicht gemaakt van de ingediende moties en de stand van zaken hieromtrent. Wanneer de gemeenteraad op de inhoud van de moties of de stand van zaken wil reageren dan moet dit geagendeerd worden voor een commissievergadering.

Als er openstaande actualia zijn, dan worden deze onderaan het overzicht gemeld.

Cluster	Naam	Omschrijving	Portefeuillehouder	Stand van zaken	Startdatum	Einddatum
4. Moties	M 2012-05, VVD, Bestemmingsplan Buitengebied-West	19-1-2015 15:44:33: Het college op te dragen: <ul style="list-style-type: none"> • Besluitvorming voor te bereiden voor vaststelling van criteria waaraan een landhuisbestemming dient te voldoen; • Door middel van een algemene publicatie de burgers in de gemeente Heerde de gelegenheid geven om een verzoek in te dienen tot het verkrijgen van de bestemming "Landhuis"; 3. In 2013 de raad een voorstel aanbieden tot vaststelling van de gevraagde en toe te kennen wijziging bestemmingen "wonen" in "wonen -Landhuis".	Dijk Gerrit, van	15-6-2016 17:15:34: Maakt deel uit van de parapluzieziening die in voorbereiding is en in de tweede helft van 2014 voor besluitvorming wordt voorgedragen. Laten staan tot besluit t.a.v. Parapluzieziening. Wordt in de tweede helft van 2015 voor besluitvorming voorgedragen. In overleg met de wethouder is besloten om hier geen verdere prioriteit aan te geven. Blijft staan tot besluitvorming. Landhuizen en plattelandswoningen worden via een regel in de structuurvisie en op basis van een kadernotitie vastgelegd.	16-4-2012	
4. Moties	M 2015-03, CDA, VVD, CU-SGP, PvdA en GBP, Opzetten kledingbank, speelgoedbank en consuminderhuis	9-6-2015 15:12:13: de mogelijkheden voor het opzetten van een kledingbank, speelgoedbank en/of consuminderhuis te ondersteunen; <ul style="list-style-type: none"> • de commissie uiterlijk in december hiervan verslag te doen. 	Berkhoff Jan	26-10-2016 15:18:36: In eerste instantie was het uitgangspunt dat een notitie armoede en het implementatieplan ketensamenwerking zouden volstaan, maar er dient een beleidsplan schuldhulpverlening te komen. Voorzien wordt dat deze in het eerste kwartaal 2017 aan de raad voor besluitvorming wordt aangeboden.	13-4-2015	1-7-2016
4. Moties	M 2015-05, D66/GL en CU-SGP, Afsluiten Wob-verzoeken via elektronische weg	9-6-2015 15:16:26: <ul style="list-style-type: none"> • In overweging te nemen of zij volledig de weg van het digitaal aanvragen van Wob-verzoeken willen afsluiten; • Na te (laten) gaan of toegang via Digid mogelijk is terwijl andere digitale wegen afgesloten zijn, bijv. via VNG; 3. Duidelijk kenbaar te maken op welke wijze een Wob-verzoek kan worden ingediend.	Pijnenburg Inez	26-10-2016 15:20:09: De motie is volledig uitgevoerd. De elektronische weg was en is nog steeds gesloten voor Wob-verzoeken, dus indienen per mail of fax is niet mogelijk. Wel kon via een webformulier en digid een verzoek ingediend worden, dit is nu ook niet meer mogelijk. => Kan verwijderd worden na vaststelling najaarsnota 2016.	13-4-2015	
4. Moties	M 2015-09 raadsbreed, tijdelijke opvang asielzoekers in gemeente	19-11-2015 12:24:56: Verzoekt het college om: <ul style="list-style-type: none"> • te onderzoeken of er binnen de gemeente vastgoed (te denken valt aan leegstaande gebouwen als gevolg van het neerzetten van o.a. De Heerd) beschikbaar is, dat met de inzet van acceptabele financiële middelen geschikt gemaakt kan worden voor de opvang van asielzoekers en / of vluchtelingen met een verblijfsstatus en daartoe contact op te nemen met de COA; • te onderzoeken op welke ander wijze de gemeente Heerde in de opvang van asielzoekers een concrete bijdrage kan leveren; 	Berkhoff Jan; Dijk Gerrit, van; Pijnenburg Inez	2-11-2016 12:31:00: Met de memo ARI 2016-115 is deze motie afgedaan. => Wordt verwijderd na vaststelling van de najaarsnota.	21-9-2015	1-4-2016
4. Moties	M 2015-12 PvdA en D66/GL Bod Triada	19-11-2015 12:27:36: De concept afspraken ter advisering aan de commissie Ruimte voor te leggen, alvorens deze definitief vastgesteld worden.	Dijk Gerrit, van	26-10-2016 15:22:02: Voorstel wordt geagendeerd voor de commissie van 14 november 2016. => Kan na vaststelling van de najaarsnota verwijderd worden.	19-11-2015	

Cluster	Naam	Omschrijving	Portefeuillehouder	Stand van zaken	Startdatum	Einddatum
4. Moties	M 2015-15 VVD CDA CU-SGP D66/GL PvdA rioolonderzoek	8-1-2016 13:01:01: verzoekt het college om: <ul style="list-style-type: none"> te onderzoeken of een dergelijk onderzoek in de gemeente Heerde mogelijk is; wat daar de kosten van zijn en hoe daar eventueel dekking voor zou kunnen worden gevonden binnen de begroting 2016; 	Berkhoff Jan	26-10-2016 15:24:20: In de commissie van 19 september 2016 is toegezegd dat een RAR drugsgebruik onderzoek uitgevoerd gaat worden en dat over de uitkomsten gerapporteerd zal worden.	10-11-2015	1-6-2016
4. Moties	M 2015-17 PvdA D66/GL VVD ombudsman	8-1-2016 13:07:59: verzoekt het college: <ul style="list-style-type: none"> de mogelijkheid te onderzoeken tot een aanstelling van een gemeentelijke ombudsman als voren bedoeld, op het terrein van de drie decentralisaties, eventueel in samenwerking met buurgemeenten; 2. de resultaten van dit onderzoek voor de voorjaarsnota/perspectiefnota te presenteren, inclusief een voorstel voor een financiële onderbouwing.	Berkhoff Jan	26-10-2016 15:26:55: Met de memo ARI 2016-62 is deze motie afgedaan. => Archiveren na vaststelling najaarsnota.	10-11-2015	1-6-2016
4. Moties	M 2016-01 PvdA, D66GL, CUSGP, CDA zonnepanelen	5-4-2016 15:17:33: verzoekt het college: <ul style="list-style-type: none"> te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor het plaatsen van zonnepanelen op gebouwen in eigendom van de gemeente; wat de kosten t.o. v. de te behalen energiebesparingen zijn; welke subsidies hiervoor mogelijk zijn en in ieder geval na te gaan of gebruik kan worden gemaakt van de SDE+ subsidie over 2016; de raad te informeren over de uitkomsten van de inventarisatie. 	Pijnenburg Inez	27-6-2016 12:30:24: De aanvragen voor De Noord in Veessen, Faberhal in Heerde en de Sporthal in Wapenveld zijn voor 29 maart ingediend. Bij de perspectiefnota 2017 worden de kosten van cofinanciering opgenomen in de investeringslijst. Voor De Noord in Veessen, Faberhal in Heerde en de Sporthal in Wapenveld is een sde-subsidie aanvraag ingediend, die recent heeft geleid tot een toekenning van €260.000 over 15 jaar. Een en ander vraagt om een investering van 300.000 tot 350.000. In de perspectiefnota 2017 is deze ontwikkeling beschreven, doch zonder concrete financiële bedragen. Hierover zal separate besluitvorming volgen.	7-3-2016	
4. Moties	M 2016-02 PvdA, CUSGP, D66GL toegankelijkheid	5-4-2016 15:20:38: verzoekt het college: <ul style="list-style-type: none"> in het jaar 2016 een inventarisatie te houden m.b.t. alle gemeentelijke gebouwen / gebouwen waar de gemeente zeggenschap over heeft ten aanzien van de toegankelijkheid; in het jaar 2016 in nauwe samenwerking met de overkoepelende organisaties (o.a. Winkeliersverenigingen, Platform Gehandicapten en de SBOH) een inventarisatie t.a.v. de toegankelijkheid van de andere gebouwen te laten plaatsvinden; er voor te zorgen dat: <ul style="list-style-type: none"> binnen de mogelijkheden van het college, aangestuurd wordt op goede toegang tot alle winkels, horecagelegenheden, etc. voor iedereen bij toekomstige projecten waarbij de gemeente als opdrachtgever en/of subsidieverstrekker fungeert, toegankelijkheid als eis wordt gesteld; bij de aanvraag van (nieuwe) bouwvergunningen van/ bij de in deze relevante gebouwen aandacht wordt besteed aan de algemene toegankelijkheid; het gehandicaptenplatform of de op te richten adviesraad Sociaal Domein betrokken wordt bij de uitvoering van deze 'algemene toegankelijkheid';	Berkhoff Jan	26-10-2016 15:29:17: De wethouder is in overleg met de werkgroep BTB van het platform gehandicapten of zij het onderzoek kunnen uitvoeren.	29-3-2016	

Cluster	Naam	Omschrijving	Portefeuillehouder	Stand van zaken	Startdatum	Einddatum
4. Moties	M 2016-10, raadsbreed Apeldoorns Kanaal	<p>26-10-2016 15:32:35:</p> <p>verzoekt het college van burgemeester en wethouders om:</p> <p>1. alles in het werk te stellen om de Stuurgroep Veluwekroon en de Provincie ertoe te bewegen om bij het alternatief van een vrije doorvaarhoogte van 1.30 meter het resterende budget in te mogen zetten om de brug aan de flessenbergerweg bij deze uitvoering te betrekken en in te steken op een aanbesteding waarbij de aannemers gevraagd wordt in de oplossing mee te denken 'creatief aanbesteden' wat mogelijk onvoorziene mogelijkheden kan bieden die bijdragen aan de recreatieve ontwikkeling in en rondom het Apeldoorns kanaal;</p> <p><i>1a. waarbij ook het beweegbaar maken van de bruggen als variant wordt meegenomen;</i></p> <p><i>1b. waarbij het financiële risico bij de deelnemende partijen weggeorganiseerd wordt en dit vastgelegd wordt in de aanbestedingsvoorwaarden;</i></p> <p><i>1c. t.a.v. de exploitatie de risico's tussen de partnerste laten verdelen;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • samen met andere stakeholders de recreatieve ontwikkeling op en rondom het Apeldoorns kanaal uit te bouwen; <p><i>2a. concreet te maken wat reuring betekent voor de betrokken partijen;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • samen met andere actoren (provincie, omliggende gemeenten, ondernemers) een plan te ontwikkelen om recreatieve (vaar)concepten te ontwikkelen die bijdragen aan de recreatieve versterking van onze regio; • <i>samen met De Stuurgroep Veluwekroon een masterplan uit te (laten) werken en hierover te rapporteren aan de raden gelijktijdig met de aanbesteding en op basis van deze uitkomsten een gedegen onderbouwd voorstel aan de raad voor te leggen met het oog op de beheer- en onderhoudskosten;</i> • <i>de raad mee te blijven nemen in de ontwikkelingen;</i> 	Meijer Wolbert	26-10-2016 15:32:35:	3-10-2016	

Bijlage 3. Afkortingenlijst

a.s.	=	aanstaande
AED	=	Automatische externe defibrillator
AmvB	=	Algemene maatregel van Bestuur
AMW	=	Algemeen Maatschappelijk Werk
AOV-er	=	Ambtenaar Openbare Veiligheid
APV	=	Algemeen Plaatselijke Verordening
Arbo	=	Arbidsomstandigheden
AU	=	Algemene Uitkering
AWBZ	=	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BAG	=	Basisregistratie Adressen en Gebouwen
BB	=	Bijzonder Bijstand
BBO	=	Bijzonder Basis Onderwijs
BBV	=	Besluit Begroting en Verantwoording
Bbz	=	Besluit bijstandverlening zelfstandigen
Begr.wijz.	=	begrotingswijziging
BGT	=	Basiskaart Grootchalige Topografie
BIZ	=	Bedrijfsinvesteringszone
BJZ	=	Bureau Jeugdzorg
BNG	=	Bank Nederlandse Gemeenten
Bofv	=	Bestuurlijk overleg financiële verhoudingen
BSHW	=	Brede School Heerde West
BTW	=	Bruto Toegevoegde Waarde
BV	=	Besloten Vennootschap
BWS	=	Besluit woning gebonden subsidies
c.q.	=	casu quo
ca.	=	circa
CAK	=	Centraal Administratie Kantoor
CAO	=	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CIF	=	Communication Infrastructure Fund
CJG	=	Centra Jeugd en Gezin
CMS	=	Contentmanagementsysteem
CVN	=	Centraal Veluws Natuurgebied
DBC	=	Diagnose Behandel Combinatie
d.d.	=	de dato
DD JGZ	=	Digitaal Dossier Jeugdgezondheidszorg
DigiD	=	Digitale identiteit
DLG	=	Dienst Landelijk Gebied
DVA	=	dienstverleningsafspraken
e.d.	=	en dergelijke
e.v.	=	en verdere
EG	=	Europese Gemeenschap
E-gem	=	Elektronische gemeenten
EKD	=	Elektronisch Kinddossier
EMU	=	Economische en Monetaire Unie
EPC	=	Energie Prestatie Coëfficiënt
etc.	=	et cetera
EVA	=	Epe, Voorst en Apeldoorn

Fido	=	Financiering decentrale overheden
fte	=	fulltime-equivalent
FWI	=	Fonds Werk en Inkomen
GAP	=	Gemeentelijk Afkoppel Plan
GBA	=	Gemeentelijke Basis Administratie
GBKN	=	Grootschalige Basiskaart Nederland
GFT	=	Groente, Fruit en Tuin
GGD	=	Gemeenschappelijke Gezondheids Dienst
GGNet	=	Geestelijke Gezondheidszorg Net (instelling voor geestelijke gezondheidszorg)
GGZ	=	Geestelijke Gezondheidszorg
GHOR	=	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
GPR	=	Gemeentelijke Praktijk Richtlijn
GRP	=	Gemeentelijk rioleringsplan
GVVP	=	Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan
H2O	=	Hattem, Heerde en Oldebroek
ha.	=	hectare
havo	=	hoger algemeen voortgezet onderwijs
HHV	=	Heerder Historische Vereniging
HOF	=	Houdbare Overheidsfinanciën
HUP	=	Handhavings Uitvoerings Programma
HV	=	Huishoudelijke Verzorging
HWA	=	Hemelwaterafvoer
HWG	=	Hoogwatergeul
IAU	=	Incidenteel aanvullende uitkering
i.h.k.v.	=	in het kader van
I&M	=	Infrastructuur en Milieu
i.o.	=	in oprichting
i.r.t.	=	in relatie tot
ICT	=	informatie- en communicatietechnologie
ID-kaart	=	Identiteitskaart
IOAW	=	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	=	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
ISV	=	Investeringsbudget stedelijke vernieuwing
JCO	=	Justitieel casusoverleg
KCC	=	Klant Contact Centrum
KWP3	=	Kwalitatief Woonprogramma 2010-2019
LEA	=	Lokale Educatieve Agenda
LOP	=	landschapsontwikkelingsplan
m.b.t.	=	met betrekking tot
m2	=	vierkante meter
mbo	=	middelbaar beroeps onderwijs
MD Veluwe	=	Maatschappelijke Dienstverlening Veluwe
MDT	=	Multi Disciplinair Team

Mer	=	Milieueffectrapportage
MFA	=	multifunctionele accommodatie
MPG	=	Meerjaren Prognose Grondexploitatie
MT	=	Managementteam
NAW	=	Naam, adres en woonplaats
NEN	=	Nederlandse norm
NHR	=	Nieuwe Handels Register
NIEGG	=	Niet in exploitatie genomen gronden
n.l.	=	namelijk
NOG	=	Noord- en Oost Gelderland
NSVV	=	Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde
NT	=	Nederlandse Taal
NUP	=	Nationaal Uitvoerings Programma
NV	=	Naamloze Vennootschap
o.a.	=	onder andere
OBO	=	Openbaar Basis Onderwijs
ODNV	=	Omgevingsdienst Noord- Veluwe
OEM	=	Overige eigen middelen
OKE	=	Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie
OM	=	Openbaar Ministerie
OW	=	Openbare Werken
OZB	=	Onroerende Zaak Belasting
PDCA	=	Plan, Do, Check en Act
PDR	=	Programma Directie Rijkswaterstaat
pgb	=	Persoonsgebonden budget
PGO	=	Patiënten-, gehandicaptenorganisatie en ouderenbonden
PGO	=	Periodiek Gezondheids Onderzoek
PIOFACH	=	Personeel, Inkoop, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie, Huisvesting
PKB	=	planologische kernbeslissing
pva	=	plan van aanpak
P&C cyclus	=	Planning- en control cyclus
RDW	=	Rijksdienst Wegverkeer
RGV	=	Recreatiegemeenschap Veluwe
RIP	=	Rijksinpassingsplan
RMC/VSV	=	Regionaal meld- en coördinatiepunt vroegtijdig schoolverlaten
RNV	=	Regio Noord-Veluwe
RO	=	Ruimtelijke ontwikkeling
ROD	=	Regionale Omgevingsdiensten
ROVA	=	Regionale Organisatie Verwijdering Afvalstoffen
RPD	=	Regionaal Programma Bedrijventerreinen
RROL	=	Regionale Regeling Operationele Leiding
RUD	=	Regionale Uitvoeringsdiensten
SLOK	=	Stimulering van Lokale Klimaatinitiatieven
soza	=	sociale zaken
t.b.v.	=	ten behoeve van
TOP	=	toeristisch overstap punt

UWV	=	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VAVO	=	Voortgezet algemeen volwassenenonderwijs
VBT	=	Veluws Bureau voor Toerisme
vm.	=	Voormalig
VNG	=	Vereniging van Nederlandse gemeenten
VNOG	=	Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland
VPB	=	Vennootschapsbelasting
VOF	=	Vennootschap onder firma
VRM	=	Veiligheid, Ruimte en Milieu
VRM	=	Veiligheid, Ruimte en Milieu
VROM	=	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VSV	=	Vroegtijdig schoolverlaten
VTH	=	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VVE	=	Voor- en Vroegschoolse Educatie
vwo	=	voortgezet wetenschappelijke onderwijs
VWS	=	Volksgesondheid, Welzijn en Sport
Wabo	=	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WGS	=	Wet gemeentelijke schuldhulpverlening
WIJ	=	Wet Investeren in Jongeren
WION	=	Wet Informatie Ondergrondse Netwerken
WIW	=	Wet inschakeling werkzoekenden
WMO	=	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WOZ	=	Wet Onroerende Zaken
WRO	=	Wet Ruimtelijke Ordening
WSNP	=	Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen
Wsw	=	Wet sociale werkvoorziening
WWB	=	Wet Werk en Bijstand
ZAD	=	Zelfhulpgroep, Alcohol, Drugs
ZAT	=	Zorg Advies Team
ZAS	=	Ziekteverzuim als signaal
ZIN	=	Zorg In Natura